

Водночас слід наголосити про важливість проблематики сталого розвитку і на макрорівні. Насамперед це стосується удосконалення нормативної бази хімічної галузі. На сьогоднішній день відсутнє цілісне, системне бачення нормативно-правових вимог галузевого законодавства з врахуванням динаміки змін міжнародних законодавчих норм, внаслідок чого національні виробники хімічної продукції перебувають в ситуації втраченої конкурентоспроможності. Тому співпраця на рівні професійних асоціацій, конкретних підприємств, спеціалістів зможе довести до всіх працівників галузі принципи пріоритетної програми ООН «ResponsibleCare» і аналогічної програми «Відповідальна турбота хімічної промисловості України».

1. *Колот А.М.* Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А.М. Колот // *Економічна теорія*. – 2013. – № 4. – С. 5-26;
2. *Король С.Я.* Соціальна відповідальність бізнесу: теорія та методологія обліку [Текст] : монографія / С.Я. Король ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 415 с.;
3. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу [Текст] : монографія / [під заг. ред. М. П. Буковинської]. – Київ : Компринт, 2015. – 296 с.;
4. *Нападовська Л.А.* Європейський досвід корпоративної соціальної відповідальності та екологічного менеджменту (на прикладі Німеччини) [Електронний ресурс] / Л.А. Нападовська // *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. – 2012. – №2- Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/29837/1/Napadovska.pdf>;
5. *Петрашко Л.П.* Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці [Електронний ресурс] / Л.П. Петрашко. - Режим доступу: http://ierjournal.com/journals/14-15/2011_6_Petrashko.pdf;
6. Соціальна відповідальність влади, бізнесу, громадян [Текст] : монографія : [у 2 т.] / за заг. ред. проф. Г. Г. Півняка ; Держ. вищ. навч. закл. «Нац. гірн. ун-т» [та ін.]. – Дніпропетровськ : НГУ, 2014;
7. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / [А.М. Колот, О.А. Грішнова та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. – К. : КНЕУ, 2011;
8. Союз хіміків України [Офіційний сайт] - Режим доступу: <http://chemunion.org.ua/uk/>;
9. *Шутаєва О.О.* Соціальна відповідальність в досягненні конкурентоспроможності підприємства / О.О. Шутаєва // *Культура народів Причорного моря*. – 2014. – № 273. – С. 73-78.

УДК 336.581.005.336.4

Б.М. Пісний, С.М. Гинда, Х.В. М'якуш

МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто особливості фінансового забезпечення процесу управління інтелектуальною капіталізацією економіки України. Проведено аналіз динаміки фінансування її окремих складових за рахунок фондів державного бюджету, грантів та в рамках державних цільових наукових і науково-технічних програм. Запропоновано шляхи подолання недоліків фінансового забезпечення процесів управління інтелектуальною капіталізацією економіки.

The essence of the process of management of intellectual capitalization of the economy is revealed. The subject of the provision of this management is singled out. The essence of financial support in the process of managing intellectual capitalization of the Ukrainian economy is updated, the rational allocation and use of financial resources affects its effectiveness. The dynamics of financing of the components of intellectual capitalization of the Ukrainian economy such as scientific and scientific-technical activity, state targets scientific and scientific-technical programs, expenditures on scientific and technical developments according to priority directions are analyzed. It is determined that financial support of these spheres of activity is carried out at the expense of funds of the state budget, grants and within the framework of state targets scientific and scientific and technical programs. It is recommended to the state authorities the following ways of solving this issue: to increase financing of the scientific sphere; increase expenditures for basic research; to increase the amount of financing applied research and scientific and technical development; active ly attract funds from domestic and foreign customers and carry out a financial support reform.

Ключові слова: інтелектуальна капіталізація економіки, фінансове забезпечення процесу управління інтелектуальною капіталізацією економіки, сектор наукових досліджень і розробок

Keywords: intellectual capitalization of the economy, financial provision of the process of management of intellectual capitalization of the economy, research and development sector

Постановка проблеми. Сьогодні економіка в усьому світі та в Україні зокрема диктує свої вимоги до процесів управління інтелектуальною капіталізацією економіки. Очевидно, що вирішення проблеми формування процесів управління інтелектуальною капіталізацією вітчизняної економіки пов'язано з такими найважливішими науковими та практичними завданнями, як підвищення конкурентоспроможності, модернізація української економіки, ефективне використання національного інтелектуального потенціалу, які можна вирішити за допомогою фінансового забезпечення.

Управління інтелектуальною капіталізацією економіки є складним процесом впливу держави та інших суб'єктів на покращення освіти, науки, здоров'я, культури, загалом якості життя населення нашої держави.

Фінансове забезпечення є важливим елементом процесу управління інтелектуальною капіталізацією економіки України, оскільки раціональне розподілення та використання фінансових ресурсів впливає на її ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових публікаціях представлені різні погляди на тлумачення поняття, щодо сутності інтелектуального капіталу, його фінансового забезпечення так вагомих внесок у дослідження зробили Грішнова О., Козловський А. [1], Гава Ю. [2], Данилишин Б., Куценко В. [3], Кендюхов О. [4], Чухно А. [5], Стюарт Т. [6], Свейбі К. [7], Гальків Л. [9] та інші. Однак, досліджуване питання потребує подальшої систематизації та вивчення.

Мета статті. Провести моніторинг складових фінансового забезпечення процесів управління інтелектуальною капіталізацією економіки за рахунок фондів державного бюджету, грантів та в рамках державних цільових наукових і науково-технічних програм та запропонувати шляхи подолання недоліків.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі управління процесами інтелектуальної капіталізації економіки є визначальним фактором конкурентоспроможності країни, в іншому разі відбувається гальмування розвитку високотехнологічних галузей, зменшення кваліфікованості робочої сили, що зумовлює зростання загроз національній безпеці. Управління процесами інтелектуальної капіталізації економіки здійснюється суб'єктами, які представлені на рис. 1.

Рис. 1. Суб'єкти забезпечення управління процесами інтелектуальної капіталізації економіки
Джерело: узагальнено на основі [1-3, 5-9].

Ми погоджуємося із вченням І. Козія [8] та проведемо аналіз фінансового забезпечення окремих елементів інтелектуальної капіталізації фінансовими ресурсами з державного бюджету. Створення ефективного фінансового забезпечення процесів управління інтелектуальною капіталізацією, на нашу думку, залежить від впорядкування окремих ресурсів, які подано на рис. 2. Як бачимо фінансові аспекти розвитку економіки держави повинні бути забезпечені регламентуючими актами органів державної влади, місцевого самоврядування в регіонах та стабільністю законодавства для всіх суб'єктів права.

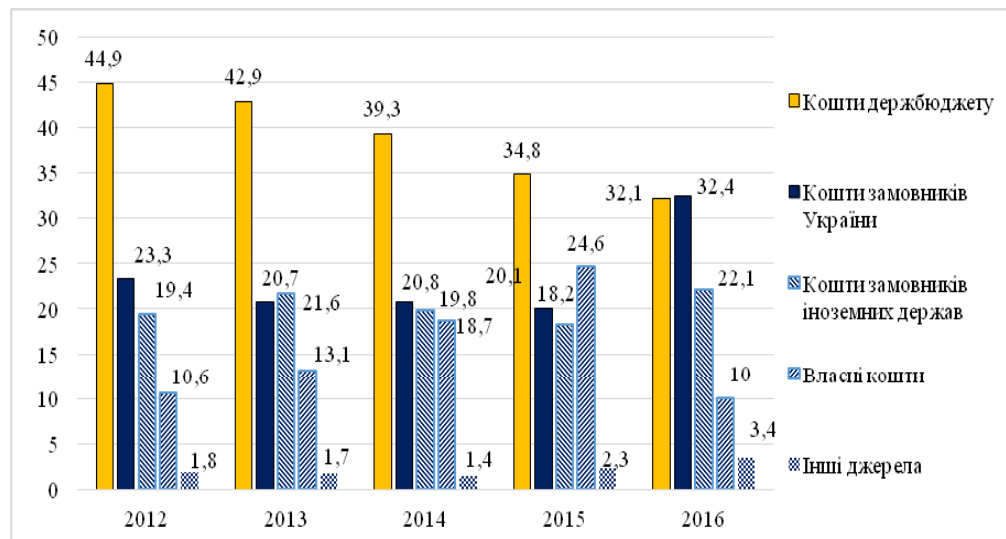

Рис. 2. Процес управління фінансовим забезпеченням інтелектуальної капіталізації економіки
Джерело: авторська розробка.

Оскільки інтелектуальну капіталізацію характеризують в основному такі окремі складові як наукова та науково-технічна діяльність, саме тому проаналізуємо динаміку їх фінансування. Фінансове забезпечення цих сфер діяльності здійснюється в основному за рахунок фондів державного бюджету, грантів та в рамках державних цільових наукових і науково-технічних програм. Основою зростання економіки та забезпечення конкурентоспроможності країни є фінансове забезпечення сектору наукових досліджень і розробок.

Науково-технічна політика України сьогодні здійснює моніторинг виконання наукових досліджень і розробок та визначає пріоритетні напрями розвитку науки і технологій. Проведення аналізу фінансування наукової та науково-технічної діяльності ми здійснюємо на основі показників, які відображають грошові потоки наукової сфери в Україні.

Динаміка структури фінансування наукової та науково-технічної діяльності в Україні, подано на рис. 3. Як бачимо, у 2016 р. фінансування зменшилося за рахунок коштів державного бюджету порівняно з 2012 р. зменшилося на 12,8 %. Спостерігаємо збільшення коштів іноземних замовників (з 19,4 % у 2012 р. до 22,1 % у 2016 р.), та коштів вітчизняних замовників (23,3% у 2012 р., 32,4 % у 2016 р.) [10].

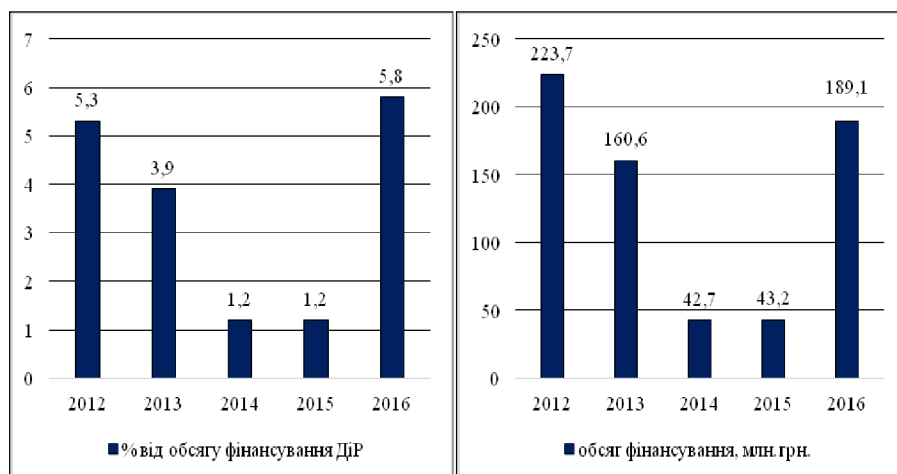

Рис. 3. Динаміка структури фінансування наукової та науково-технічної діяльності за джерелами протягом 2012-2016 років, %
Джерело: складено на основі [10].

Світовою практикою підтверджена також перспективність програмно-цільового управління наукою, яке впроваджено в Україні та узгоджено в рамках державних цільових наукових і науково-технічних програм (ДЦНТП). Необхідні для цього ресурси дають можливість забезпечити ефективність реалізації проектів, програм при мінімальному використанні матеріальних та інтелектуальних ресурсів.

Аналіз фінансування проектів ДЦНТП за рахунок фонду державного бюджету в Україні за останні п'ять років свідчить, що частка бюджетного фінансування дер-

жавних цільових наукових та науково-технічних програм у загальному фінансуванні наукові дослідження і розробки (ДіР), що є основною рушійною силою інновацій, не перевищувала за останні 5 років 7,0 %. Як показує динаміка фінансування проектів ДЦНТП за загальним фондом державного бюджету, у 2016 р. обсяг його на 4,6 % збільшився порівняно з 2015 р. (рис. 4).

Рис. 4. Динаміка фінансування проектів ДЦНТП за рахунок загального фонду державного бюджету протягом 2012-2016 років
Джерело: складено на основі [10].

Фінансування проектів ДЦНТП здійснювалося за 5 бюджетними програмами головних розпорядників бюджетних коштів, згідно яких у 2016 р. найбільший обсяг фінансування (93,6 %) припадає на Державне космічне агентство (ДКА), а найменший (0,59 %) на Національну академію медичних наук (НАМН) [9]. Обсяг фінансування програм і проектів у сфері міжнародного наукового і науково-технічного співробітництва за рахунок загального фонду державного бюджету подано на рис. 5, як бачимо найбільший обсяг фінансування міжнародних проектів за досліджуваний період спостерігається у 2012 році і становить 42,05 млн. грн., найменший у 2016 році – 2,93 млн. грн.

Фінансування фундаментальної науки здійснюється за рахунок бюджетних коштів. Відтак у 2016 році на наукову діяльність було скеровано кошти 10 головних розпорядників за одинадцятьма бюджетними програмами.

Динаміку фінансування фундаментальних наукових досліджень подано на рис. 6.

Можна спостерігати падіння фінансування фундаментальних досліджень протягом досліджуваного періоду на 588,3 млн. грн., що призводить до зниження інноваційного розвитку країни.

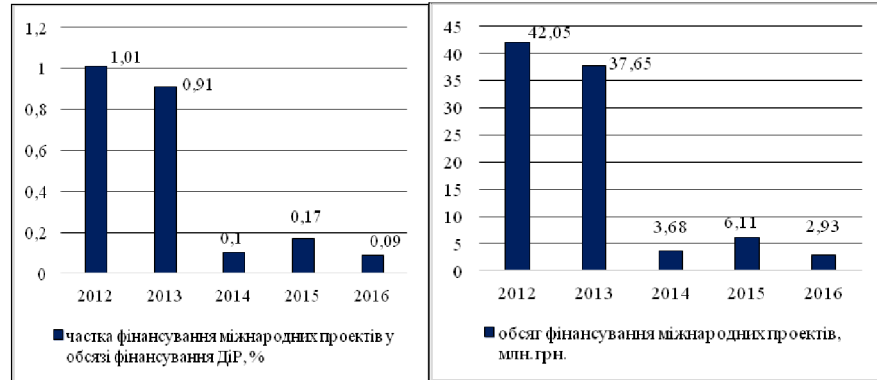

Рис. 5. Динаміка обсягів фінансування проєктів у межах міжнародного науково-технічного співробітництва за рахунок загального фонду протягом 2012-2016 років

Джерело: складено автором на основі [10].

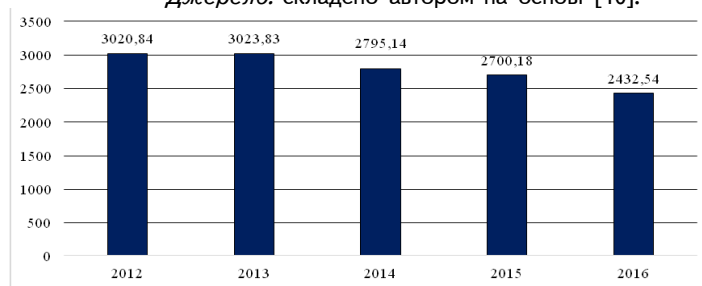

Рис. 6. Динаміка фінансування фундаментальних наукових досліджень за рахунок загального та спеціального фондів протягом 2012-2016 років, млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [10].

Водночас детальніше варто розглянути розподіл видатків на науково-технічні розробки за пріоритетними напрямками, які подані на рис. 7.

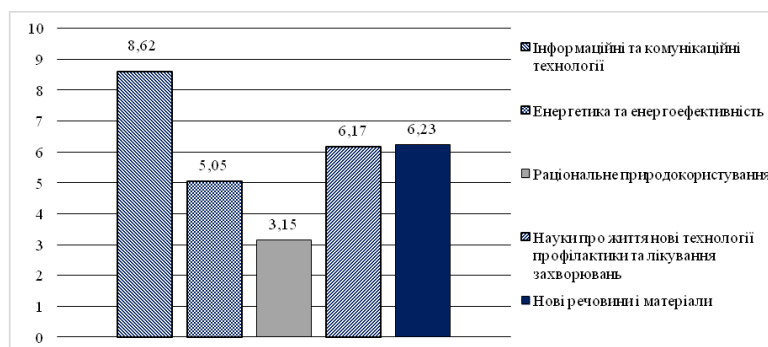

Рис. 7. Видатки на виконання науково-технічних розробок за пріоритетними напрямками за 2016 рік, млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [10].

Як свідчать дані діаграми найбільші видатки на виконання науково-технічних розробок 8,62 млн. грн. надано на пріоритетний напрям «Інформаційні та комунікаційні технології», а найменша на «Раціональне природокористування» 3,15 млн. грн.

Висновок. На основі моніторингу фінансового забезпечення процесів управління інтелектуальною капіталізацією економіки України можна зробити висновки: фінансування наукової та науково-технічної діяльності в Україні не відповідає потребам ринкової економіки. Для вирішення цього питання ми пропонуємо державним органам наступні шляхи вирішення цього питання: збільшити фінансування наукової сфери; збільшити видатки на виконання фундаментальних досліджень; збільшити обсяги фінансування прикладних досліджень та науково-технічних розробок; активно залучати кошти вітчизняних та іноземних замовників та провести реформу фінансового забезпечення.

1. *Гришнова О., Козловський А.* Інтелектуальний капітал України: інтегральна оцінка й порівняльний аналіз // Україна: аспекти праці. 2014. № 1. С. 3–9; 2. *Гава Ю.В.* Інтелектуальний капітал – шлях до економічного зростання України // Актуальні проблеми економіки. 2006. №4. С. 129–134; 3. *Данилишин Б., Куценко В.* Інтелектуальні ресурси в економічному зростанні: шляхи поліпшення їх використання // Економіка України. 2006. №1. С. 71–79.
4. *Кендюхов О.В.* Ефективне управління інтелектуальним капіталом: монографія. Донецьк: ДонУЕП, 2008. 359 с.; 5. *Чухно А.* Інтелектуальний капітал: сутність форми і закономірності розвитку // Економіка України. 2002. №11. С. 48–54; 6. *Stewart T.A.* The Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations. N.-Y.-L., 1997. P. 270; 7. *Sveiby K.* Measuring Intangibles and Intellectual Capital – An Emerging First; 8. *Козій І.С.* Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму // НЛТУ. 2008. № 18.9. С. 223–229; 9. *Гальків Л.І.* Наукові дослідження з проблем людського капіталу в Україні: обґрунтування актуальності проблематики його втрат / Л. І. Гальків // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький: Хмельницький національний ун-т. – Серія: Економічні науки. – 2012. – № 3. Т.1. – С. 88–93; 10. Аналітична довідка / Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2016 рік. Київ, 2016. URL: <http://mon.gov.ua/content/Діяльність/Наука/2-3-ad-kmu-2016.pdf>.